

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Кафедра кримінального права

Кафедра кримінально-правової політики

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

Відокремлений підрозділ в Харківській області

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ, НАЦІЇ, СВІТУ: ФУНДАМЕНТАЛЬНІСТЬ, ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ І НООНАУКОВІСТЬ УБЕЗПЕЧЕННЯ

Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Харків, 17 травня 2024 року)

Харків
«Право»
2024

Редакційна колегія:

Л. М. Демидова (головний редактор), Ю. А. Пономаренко, С. О. Харитонов,
Н. В. Шульженко, М. М. Уманець

Кримінально-правова охорона безпеки людини, нації, світу: фундаментальність, трансдисциплінарність і ноонауковість убезпечення : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 трав. 2024 р.) / [редкол.: Л. М. Демидова (голов. ред.), Ю. А. Пономаренко, С. О. Харитонов та ін.] ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. права, Каф. кримін.-прав. політики ; Гром. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права», Відокремл. підрозділ в Харківс. обл.. – Харків : Право, 2024. – 280 с.
ISBN 978-617-8448-59-2

До збірника включено матеріали конференції, кількість і зміст яких підтверджують факт того, що в наукових колах ведеться дискусія питань з сучасних проблем кримінально-правової охорони безпеки людини, нації і світу. Матеріали акумулюють наукові судження за трьома напрямками: світоглядні основи та напрями удосконалення правопорядку і кримінального права; безпека людства і світу: кримінально-правові й трансдисциплінарні питання; кримінально-правова охорона людини, держави та суспільства.

Видання розраховане на науковців, викладачів кримінально-правових дисциплін, студентів, практичних працівників, а також читачів, які цікавляться питаннями кримінального права.

УДК [343.2; 341.23](082)

Організаційний і редакційний комітети можуть не підтримувати позицій автора, проте ми поважаємо право кожного учасника конференції на висловлювання своїх ідей, критичних зауважень, інших суджень

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2024

© Громадське об'єднання «Всеукраїнська
асоціація кримінального права», 2024

ISBN 978-617-8448-59-2

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

<i>Баулін Ю. В.</i>	9
---------------------------	---

СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ Й НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ І КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА (матеріали дискусії)

Костенко О. М.

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОЗНАВСТВА У СВІТЛІ СОЦІАЛЬНОГО НАТУРАЛІЗМУ	12
--	----

Туляков В. О.

ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНУ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ДИНАМІЦІ ЗМІН	20
--	----

Стрельцов Є. Л.

СТРАТЕГІЯ ТА ТАКТИКА РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: СТИСЛІ МІРКУВАННЯ	25
---	----

Житний О. О.

ВІТЧИЗНЯНА МОДЕЛЬ ДОБОРУ ПЕРСОНАЛУ В ОРГАНИ ПРОКУРАТУРИ ЯК ЗАСІБ ЗНИЖЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ	30
--	----

Гуторова Н. О.

НЕГАТИВНЕ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ)	33
---	----

Харитонова О. В.

СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПРАВНИКІВ І ПРОТИДІЯ ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ	37
--	----

Пономаренко Ю. А.

ПРО ДЕЯКІ ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ РИМСЬКОГО СТАТУТУ МКС ДО НАЦІОНАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	40
--	----

Харитонов С. О.

БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ, СУСПІЛЬСТВА, ОСОБИ ТА ВЕКТОРИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ	45
---	----

Фріс П. Л.

ДО ПИТАННЯ ПРО ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ	48
---	----

<i>Степанюк А. Ф.</i>	
ФУНКЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	51
<i>Колосов І. В.</i>	
ДЕРЖАВА ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ВИКЛИКИ І РЕАЛІЇ ІІІ ТИСЯЧОЛІТТЯ.....	55
<i>Орловська Н. А.</i>	
КОНЦЕПЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ВОЄННОГО ЧАСУ»	
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО	
ЗАКОНОДАВСТВА: ПОСТАНОВКА ПИТАННЯ	59
<i>Рубащенко М. А.</i>	
КРИМІНАЛІЗАЦІЯ ПОРУШЕННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ	
ЗАХОДІВ (САНКЦІЙ) В УКРАЇНІ: ФАКТОРИ ТА ЦІЛІ	64
<i>Марін К. О.</i>	
ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ВИМАГАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ	
ВИГОДИ.....	69
<i>Шніляревич В. В.</i>	
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ	
БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОЛОЖЕНЬ	
КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ	73
<i>Ткаченко І. М.</i>	
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ В КОНТЕКСТІ	
ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕРПІЛОЇ ОСОБИ.....	78
<i>Александренко О. В., Желунтій В. І.</i>	
ДО ПИТАННЯ ПОСИЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	
ЗА ВТЯГНЕННЯ ДІТЕЙ У ПРОТИПРАВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	81
<i>Горпинюк О. П.</i>	
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА МОРАЛЬНОСТІ	
ДИТИНИ ВІД ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ	
ДИТЯЧОЇ ПОРНОГРАФІЇ	89
<i>Киричко В. М.</i>	
ПРО ОСОБЛИВОСТІ СУСПІЛЬНОЇ НЕБЕЗПЕЧНОСТІ	
СУЧАСНОЇ ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
НАЦІОНАЛЬНОЇ І ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	95

БЕЗПЕКА ЛЮДСТВА І СВІТУ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ І ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНІ ПИТАННЯ (матеріали дискусії)

<i>Laskowska Katarzyna</i>	
ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO	
POKOJOWI I LUDZKOŚCI W POLSKIM KODEKSIE KARNYM	101

<i>Шепітько М. В.</i>	
СПАДЩИНА КОМУНІСТИЧНИХ ТОТАЛІТАРНИХ РЕЖИМІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ВЧИНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ	109
<i>Андрušко А. В.</i>	
ЩОДО НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА МІЖНАРОДНІ ЗЛОЧИНИ	115
<i>Медицький І. Б.</i>	
ОБ'ЄКТИВОВАНІ ФОРМИ ГЕНОЦИДУ: КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВИЙ ТА КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ВИМІРИ	120
<i>Письменський Є. О.</i>	
ПРОПАГАНДА ТОТАЛІТАРНИХ РЕЖИМІВ, ВИГОТОВЛЕННЯ І ПОШИРЕННЯ ЇХ СИМВОЛІКИ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА СТ. 436–1 КК УКРАЇНИ	128
<i>Євтєєва Д. П., Лапкін А. В.</i>	
ЩОДО ПРОБЛЕМ ТЛУМАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ст. 436–2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	133
<i>Голіна В. В.</i>	
КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ДОРОЖНЬО- ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД ЯК ПЕРЕДУМОВА ВИЗНАЧЕННЯ І ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ	136
<i>Колодяжний М. Г.</i>	
ПАРАДОКСИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ В УКРАЇНІ	139
<i>Паламарчук Г. В.</i>	
ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ОХОРОНУ БЕЗПЕКИ, ПРАВ І СВОБОД УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	145
<i>Тимофєєва Л. Ю.</i>	
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ТА АДМІНІСТРАТИВНИХ САНКЦІЙ	149
<i>Вороніна К. О.</i>	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТІ 437 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	152
<i>Елізбарян І. А.</i>	
ЕКОЦИД ЯК КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	155

Бабійчук В. С.

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР	159
--	-----

Тімонова Л. І.

ЗМІНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ВИДІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	164
--	-----

Клімчук Б. В.

ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК ОРГАН ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ	167
---	-----

Ткаченко К. В.

ВІДНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ НЕДОТРИМАННЯ СТАТТІ 3 ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	169
--	-----

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ,
ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА В III ТИСЯЧОЛІТТІ
(матеріали дискусії)**

Храмцов О. М.

ПСИХІЧНА НЕДОТОРКАНИСТЬ ЯК СУБ'ЄКТИВНЕ ПРАВО ОСОБИ ТА ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	173
---	-----

Рябчинська О. П.

ДЕПОРТАЦІЯ ТА ПРИМУСОВЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОЦІНКИ.....	177
---	-----

Павленко Т. А.

ПСИХОЛОГІЧНА (МЕНТАЛЬНА) БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ	184
---	-----

Топчій В. В., Ковальчук В. С.

ПРИЧИНИ І УМОВИ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ ЗІ ЗМІСТОМ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	188
---	-----

Мовчан Р. О.

ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАЙНЯТТЯ ПОСАД У СУДОВИХ АБО ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ, СТВОРЕНИХ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИЙ ТЕРИТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ СПРАВИ №953/406/23).....	192
--	-----

<i>Зайцев О. В.</i>	
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ДОСВІД КРАЇН БАЛТІЇ (ЛАТВІЯ, ЛИТВА, ЕСТОНІЯ)	200
<i>Михайліченко Т. О.</i>	
ЧИ БУДЬ-ЯКА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПОВ'ЯЗАНА З КОМУНІКАЦІЄЮ З ДЕРЖАВОЮ-АГРЕСОРОМ НА ТОТ, Є КОЛАБОРАЦІЙНОЮ?	204
<i>Геркула Н. М.</i>	
РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОЗНАКИ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРИМІНОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ	208
<i>Денисов С. Ф., Коваленко Н. О.</i>	
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ, ВЧИНЕНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НАСЛІДКИ БЕЗСИСТЕМОЇ НОВЕЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	213
<i>Колб О. Г., Бусел А. О.</i>	
ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: НАУКОВИЙ СУПРОВІД І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	217
<i>Дудоров О. О.</i>	
ЗАКОНОДАВЧІ НОВЕЛИ ЩОДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОНТРАБАНДУ	219
<i>Оробець К. М.</i>	
ЩОДО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	227
<i>Радутний О. Е.</i>	
ІНФОДЕМІЯ ТА ВИКЛИКИ У КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ СФЕРІ	231
<i>Політова А. С.</i>	
ЕКОНОМІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК ФОРМА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА: ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА РОЗПОВСЮДЖЕНІСТЬ У СВІТІ	238
<i>Єсауленко П. М.</i>	
ВПЛИВ НЕСТАТУТНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІЖ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НА ВОЄННУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ	243
<i>Демидова Л. М.</i>	
СУСПІЛЬНІ (ПУБЛІЧНІ) Й ОСОБИСТІ ІНТЕРЕСИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ: МІРКУВАННЯ ЩОДО ПРІОРИТЕТНОСТІ	246

НАУКОВІ РОЗВІДКИ Й ЗДОБУТКИ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Грачова О. Ю.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ДІТЕЙ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ	257
--	-----

Четвертак М. В.

ПОНЯТТЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ В МІЖНАРОДНОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ	261
--	-----

Чопорова О. Ю.

АМЕРИКАНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ ДЛЯ УКРАЇНИ ЯК ПРИКЛАД КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА У III ТИСЯЧОЛІТТІ: ПРОБЛЕМИ ТА РЕАЛІЇ.....	266
--	-----

Мельниченко В. С.

ДО ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО – ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ	271
--	-----

Кундицька А. В.

СЛУЖБОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА	277
--	-----

ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНУ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ДИНАМІЦІ ЗМІН

Туляков Вячеслав Олексійович,

д.ю.н., професор, член-кореспондент НАПрН України, суддя ad hoc Європейського суду з прав людини, персональний експерт Ради Європи, персональний експерт Конгресів ООН по попередженню злочинності, професор кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія»

Відомо, що безпека держави залежить від вектора розвитку, ідеології віктимізації суспільства (жертва-агнець, жертва-герой), абсолютизації прав людини та гармонійної (пропорційної та законної) відповідальності за їх порушення. Тому безпека особистості не може бути вторинною стосовно безпеки суспільства чи держави.

У контексті апроксимації норм права ЄС і РЄ до українського кримінального законодавства стає очевидним, що сучасне кримінальне право повинно насамперед служити фундаментальним інструментом захисту прав людини та конституційних принципів державотворення. Ці теоретичні засади узгоджуються з Рекомендацією CM/Rec (2023)2 Комітету Міністрів Ради Європи, яка підкреслює першочергову важливість захисту індивідуальних прав людини. «Злочин є злочином проти суспільства і порушенням індивідуальних прав жертв. Тому держави-члени повинні забезпечити ефективне визнання і повагу прав потерпілих щодо їхніх прав людини; вони повинні, зокрема, поважати свободу, безпеку, власність, гідність, приватне і сімейне життя потерпілих і визнавати негативний вплив злочинів на потерпілих» [1].

Звідси, злочин може розглядатися як протиправне діяння проти суспільства і порушення прав особи: цей основоположний принцип, взятий у динаміці розвитку від «образи» у давнину, підкреслює подвійну природу злочинних діянь і генезу відношення від повного й обмеженого таліона, абсолютизації *ultima ratio* до віктимоцентричної моделі сьогодення, за якою саме права людини служать своєрідним бекграундом, основою побудови кримінально-правових заборон.

Зважаючи на відхід від суто нормативистського визначення, злочини в контексті мейнстріму кримінальної політики РЄ розглядаються як пе-

редбачене законом правопорушення не лише проти держави чи суспільства в цілому, а й як порушення прав окремих жертв. Ця перспектива визнає, що злочини завдають шкоди не лише суспільному порядку, а й окремим особам, які страждають від них.

Ми повинні враховувати цю подвійну природу злочинів при розробці теорій покарання, стримування та реабілітації. Система правосуддя має бути спрямована на задоволення як суспільних інтересів, так і прав і потреб окремих жертв. Державам-членам РЄ рекомендується поважати й захищати права потерпілих. Це включає захист їх свободи, безпеки, власності, гідності та різних аспектів їх приватного й сімейного життя. Вона визнає, що наслідки злочинів виходять за межі фізичної шкоди і можуть впливати на потерпілих у різний спосіб. Теоретики кримінального права повинні включати віктимцентричні підходи у свої розвідки [2]. Рекомендується забезпечити, щоб заходи, спрямовані на захист прав потерпілих, застосовувалися без дискримінації за різними ознаками, такими, як стать, гендер, раса, релігія та інші. Вказане підкреслює важливість рівного ставлення й доступу до правосуддя для всіх потерпілих, незалежно від їх походження чи обставин. Теоретики кримінального права мають дослідити, як дискримінація й упередження можуть впливати як на жертв, так і на правопорушників у системі кримінального правосуддя [1].

Зазначене може призвести до дискусій про справедливість, рівність у контексті доцільності, законності й пропорційності. Основною метою таких дискусій є розробка холістично центрованої віктимцентричної моделі Кримінального кодексу. Цей теоретичний підхід – новаторський крок у міжурядовій комунікації, особливо в контексті конфлікту в Україні та її шляху до європейської інтеграції. Він підкреслює крихкість традиційних правових інструментів і необхідність інноваційних підходів до наближення *aquis*, а також до міжнародного й місцевого захисту прав людини.

З позицій динаміки кримінальної політики використання права прав людини як основоположного елемента теорії кримінального права та його гармонізації з правом ЄС має першорядне значення. Однак прагнення до справедливості й рівності вимагає обов'язкової віктимологічної та кримінологічної оцінки в законопроектах і процесах криміналізації [2].

Отже, майбутній кримінальний кодекс повинен не тільки тлумачитися і застосовуватися відповідно до принципів, викладених у Європейській конвенції з прав людини, а й бути виписаним у контексті рекомендацій, викладених у Додатку до Рекомендації CM/Rec(2023)2 щодо прав, послуг і підтримки жертв злочинів. Держава має підтримувати цілісний підхід до прав потерпілих, що виходить за межі кримінального провадження й охоплює до- та післяпроцесуальний контексти. Права потерпілих повинні просуватися таким чином, щоб враховувати потреби потерпілих, їх автономію й самостійність із метою здійснення культурних змін у процесах правосуддя та підтримки.

Має перспективу визначення злочину як будь-якої дії або бездіяльності, що суперечить закону і порушує права окремих осіб або суспільства в цілому. Злочинна поведінка може проявлятися в різних формах, включаючи, але не обмежуючись, фізичну, психічну, емоційну або економічну шкоду, заподіяну іншим особам. Сутність злочинності полягає у визнанні протиправності діяння проти суспільства й порушенні основних прав людини. Злочинна поведінка підриває основи соціального порядку і справедливості, що вимагає колективної реакції для підтримки верховенства права і захисту індивідуальних свобод. Принцип заподіяння шкоди слугує керівним принципом при визначенні злочинності поведінки, передбачаючи, що дії або бездіяльність, які завдають шкоди іншим особам, і вимагають правових санкцій. Шкода, фізична, психологічна чи економічна, є головним елементом кримінального правопорушення й основою для встановлення складу злочину.

Отже, у сучасних національних легіслатурах злочин повинен бути розглянутий як дія або бездіяльність суб'єкта кримінального правопорушення, яка є порушенням закону і посягає на права окремих осіб або суспільства. Таким чином, він вважається кривдою проти суспільства й порушенням індивідуальних прав потерпілих. Зокрема, необхідно поважати свободу, безпеку, власність, гідність, приватне й сімейне життя потерпілих [3]. Ця подвійна природа охоплює як вплив на суспільство, так і порушення індивідуальних прав, що відображає комплексний підхід, прийнятий в європейських правових системах.

Ключові елементи злочину можуть бути розглянуті у контексті розвитку та взаємодії трьох складових. Серед них:

суспільна шкода, тобто злочини вважаються правопорушеннями проти суспільства в цілому, а не лише проти окремих жертв. З цієї точки

зору визнається, що злочинні дії порушують соціальний порядок, підризують громадську безпеку й довіру до правових інститутів;

протиправність, що знаходе прояв в тому, що держава бере на себе роль обвинувача у кримінальних справах, діючи від імені суспільства з метою забезпечення справедливості й підтримання соціального порядку, через встановлення ознак кримінальних правопорушень і зобов'язання держави по невідворотному притягненню порушників до відповідальності. Це підкреслює колективну зацікавленість у протидії та стримуванні злочинної поведінки;

порушення прав жертв, оскільки злочини тягнуть за собою порушення прав та інтересів жертв. Це включає фізичну, психологічну, фінансову й емоційну шкоду. Європейське кримінальне право все більше наголошує на захисті й відшкодуванні збитків потерпілим, забезпечуючи дотримання їх прав протягом усього судового процесу.

Таким чином, поняття «злочин» в європейському кримінальному праві охоплює як суспільний вимір суспільної шкоди, так і особистий вимір порушення прав жертви.

Ця подвійність регулюється правовою базою, яка балансує між принципами законності, пропорційності, презумпції невинуватості, права на справедливий судовий розгляд і захисту прав людини, забезпечуючи справедливу й рівноправну систему протидії злочинній поведінці.

У рамках Європейського Союзу (ЄС) на визначення злочинів і поводження з ними суттєво впливають наднаціональні правила й принципи, спрямовані на гармонізацію кримінального законодавства держав-членів при повазі до національного суверенітету. Двома ключовими елементами в цьому відношенні є стаття 86 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) і принцип субсидіарності, який вимагає ретельного балансу між діями на рівні ЄС і національним суверенітетом. Він передбачає, що втручання ЄС у кримінальне право виправдане лише тоді, коли воно є більш ефективним, ніж дії на національному або місцевому рівні. На практиці ЄС прагне гармонізувати певні аспекти кримінального права, щоб забезпечити узгодженість і співпрацю між державами-членами, особливо в тих сферах, де злочини мають транскордонні наслідки або впливають на ЄС в цілому.

У контексті *acquis* злочин розуміється не лише як порушення прав суспільства й окремих осіб, а й як правопорушення, що може підірвати

колективні інтереси ЄС. Стаття 86 Договору про заснування Європейського Союзу та принцип субсидіарності є прикладом того, як ЄС реагує на злочинну поведінку за допомогою спільного підходу, який поважає національні правові традиції, забезпечуючи при цьому ефективний захист своїх фінансових інтересів і дотримання правосуддя в усіх державах-членах [4].

Ця збалансована система має на меті посилити боротьбу зі злочинністю в Європі, зберігаючи при цьому важливий принцип субсидіарності в контексті *ultima ratio*.

Список використаної літератури:

1. Recommendation CM/Rec(2023)2 of the Committee of Ministers to member States on rights, services and support for victims of crime (2023) (Adopted by the Committee of Ministers on 15 March 2023 at the 1460th meeting of the Ministers' Deputies) URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680aa826.

2. Tuliakov V. O. Victimization and victim-oriented development of criminal law: a complex approach Кримінологічні дослідження : зб. наук. праць : Жертви злочинів у час війни: соціально-гуманітарний, кримінологічний та правовий виміри / редкол.: В. Поклад (гол. ред.) [та ін.]. Київ, 2024. Вип. 14. С. 102–118. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27706>; Туляков В. О. Віктимологічні засади кримінального права України: на шляху до апроксимації міжнародних стандартів. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. вид. 2023. № 2(20). С. 1–25. DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2023.20.290779>; Tuliakov V. Criminal Law and its Victim-Oriented Development: an Academic Inquiry Copernicus Political and Legal Studies. 2023. Vol. 2, Is. 3 (September 2023). P. 69–73; Туляков В. О. Жертви кримінальних правопорушень у європейському правовому полі. Вступ України, Республіки Молдова та Грузії до Європейського Союзу: сучасні виклики : матеріали міжнародного круглого столу (м. Одеса, 05 березня 2024 року)/НУ «ОЮА». Одеса, 2024. С. 36–40.

3. Туляков В. Поняття злочину у Європейській динаміці змін: презентація Одеса, 2024. URL: <https://prezi.com/p/sxr4q7uo2bsn/?present=1>.

4. Туляков В. О. Апроксимація кримінального права України у контексті законодавчої роботи ЄС: перспективи та методи. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30, No 3. С. 323–335.